

מוסדות
**דרכי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייס שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

הלכה

לקט שו"ת בענין ברכת כהנים | במרום ילמדו עליהם ועלינו זכות

פרשת נשא תשפ"ח

שנה כ"ז – קובץ כ"ב [תתקי"ז]

יו"ל ע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

פרשת נשא

לקט שו"ת בענייני ברכת כהנים

"וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם. יברכך ה' וישמרך. יאר ה' פניו אליך ויחנך. ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם" (במדבר ו' כ"ב – כ"ז).

א

מניין של בני א"י בנופש בחו"ל האם כהנים ישאו כפיהם

לשאלת רבים בימי החופש כאשר קבוצות רבות של בני ארץ ישראל המתארחים ונופשים בחו"ל, ולפעמים רובם ככולם בני א"י, ויש רבנים שהורו שכל כה"ג ישאו הכהנים כפיהם, כיון שכל מנהג זה שלא לשאת כפים בחו"ל תמוה, אלא שכך נהגו, ולפיכך די בעילה כלשהי לקיים מצוה גדולה זו, ורבים שואלים לדעתי בזה.

ואני לא כן עמדתי, ולענ"ד אין לבני אשכנז לשאת כפיים בחו"ל כלל ועיקר, ודוקא משום שלא מצינו ידינו ורגלינו בביאור מנהג זה יש להחמיר בו, ואבאר בקצרה.

הנה כתב הרמ"א (סימן קכ"ח סמ"ד):

"נהגו בכל מדינות אלו שאין נושאים כפים אלא בי"ט, משום שאז שרויים בשמחת יום טוב, וטוב לב הוא יברך, מה שאין כן בשאר ימים, אפי' בשבתות השנה, שטרודים בהרהורים על מחייתם ועל ביטול מלאכתם, ואפי' בי"ט, אין נושאים כפים אלא בתפלת מוסף, שיוצאים אז מבהכ"נ וישמחו בשמחת יום טוב (דברי עצמו)".

ומקור מנהג זה הביא הבית יוסף מראשונים כמלאכים מהאגור ומהרי"ל, וכ"ה בתשב"ץ קטן למהר"ם מרוטנבורג אב כל תופשי תורה בארצות אשכנז, ושני טעמים כתבו בזה:

לקט שו"ת בעניני ברכת כהנים

א – ב. הבית יוסף כתב משום שנהגו לטבול במקוה לפני נשיאת כפים ולפעמים קשה לטבול כמו בימי החורף הקרים, והרמ"א בדרכי משה כתב שעיקר הטעם משום ביטול מלאכה, והיות האנשים טרודים ועצבים על פרנסתם, ואף בשבת קודש מחשבותיהם על מלאכתם ומצוקתם ואינם בשמחה, ולפיכך נהגו לשאת כפים רק ביו"ט שבו כל העם שמח וכמ"ש "ושמחת בחגך".

ושני טעמים אלה כתובים בדברי הראשונים הנ"ל, ולכאורה יש לתמוה בשניהם.

בטעם הראשון תמה בבית יוסף דטבילה זו אין לה כל מקור בגמרא, וחומרא דאתי לידי קולא היא, ומהיכי תיתי לבטל ג' מצוות עשה משום חומרא לטבול לפני נשיאת כפים.

ועוד יש לתמוה דכהנים שטבלו למה לא ישאו כפיהם.

וגם בטעם השני יש לתהות שמבטלים ג' מצ"ע משום סברא בעלמא, ולא פלוג בין מי הטרוד לשמח ובין עשיר לעני, ובין השמח בחלקו למי שעינו צרה.

ובדברי הקדמונים מצינו טעמים נוספים ליישב מנהג זה.

ג. בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' צ"ה) כתב שמנהג גרוע היא שיש לבטלו, אך בתו"ד כתב:

"ומי שנתחכם לחזק ידיים רפות שתעמודנה ברפיון בקש סמך לאותו מנהג והפריז הרבה על המדה כי דרש סמוכים וישא אהרן את ידיו וירד מעשות החטאת לפיכך נהגו שלא לשאת את כפיהם אלא בימים טובים ובמוסף דוקא שיש בו חטאת".

ד. ובשו"ת זרע אמת (ח"ג סימן י"ב) כתב עוד לפי דברי הזוה"ק (פר' נשא ומשפטים) דכאשר יש נכרי בבית הכנסת ברכת ה' מתעכבת, ומשו"כ נמנעו מלשאת כפיהם בחו"ל כיון דשכיחי נכרים הנכנסים ויוצאים בביהכ"ג. (וכנראה מחשש איבה חששו להמנע מנשיאת כפים רק כשגוי נמצא בבית הכנסת וכשאינו נוכח לא נהגו לעלות לדוכן פן יודע הדבר למלכות ויבולע לבג"י).

ה. בשו"ת בית אפרים (או"ח סימן ו') והביאו גם החת"ס (שו"ת או"ח סימן כ"ג) כתב לפי דברי רבינו חננאל בספר המקצועות שכתב דכהן הנושא את כפיו בבית שיש

לקט שו"ת בעניני ברכת כהנים

בו אשה נדה מביא על עצמו ועל זרעו קללה ולא ברכה, והביאו הראב"ד בפירושו למס' תמיד (פרק החלו עולים), וכיון דשכיחי גבן נשים נדות הבאות לביהכ"נ, נמנעו מלשאת כפים, עי"ש.

ו. ובספר כלבו (סימן קכ"ה):

"ואין המנהג עתה לעשות נשיאות כפים אלא בשבתות וימים טובים, ואפשר כי נמנעו מפני טורח צבור".

ודבריו חידוש גדול דמשום טירחא דציבורא נמנעו מלקיים מצות עשה. ועוד דמה טורח יש לציבור בנשיאת כפים וברכת כהנים, וצ"ע.

ז. בשו"ת חתם סופר לאחר שהביא את דברי הבית אפרים וספר המקצועות כתב דכיון שתיקנו נשיאת כפים בברכת העבודה וכמבואר בסוטה (ל"ח ע"ב) "ואמר ר' יהושע בן לוי כל כהן שאינו עולה בעבודה, שוב אינו עולה, שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים, מה להלן בעבודה, אף כאן בעבודה".

ומחשבה פסולת את העבודה, וכיון שאין אנו מכוונים כראוי בתפילה, ובתפילה פסולה שוב אין מצוה בברכת כהנים.

ופשוט שכל דבריו דרוש ופנימיות, אשר על אדני ההלכה מיוסדים.

ח. ובספר עמק ברכה להגר"א פומורנצ'יק בענין נשיאת כפים (אות א' - עמוד ט"ו) הקשה לפי פשטות דברי הגמ' שאין נשיאת כפים את בברכת העבודה בתפלה, דהלא לשיטת הרמב"ן אין מצות התפילה אלא מדרבנן, ואיך תהיה מצות נשיאת כפים מה"ת.

אמנם לשיטת הרמב"ם נחא, ואף שמה"ת בתפילה כלדהבי סגי ונוסח התפילה ודאי אינה אלא מדרבנן, וכמ"ש הרמב"ם בהל' תפילה (פ"א ה"א), דמה"ת כל תפילה עבודה היא, וכל המקור למצות התפילה מה"ת ממאי דכתיב "ולעבדו בכל לבבכם" (דברים י"א י"ג) וכדאיתא במס' תענית (ב' ע"א).

לקט שו"ת בעניני ברכת כהנים

ובמור וקציעה (סימן קכ"ח) כתב דבאמת אין נשיאת כפים מה"ת אלא במקדש, וסתם ולא פירש טעם הדברים. ואפשר דנקט שאכן אין נשיאת כפים מה"ת אלא בשעת עבודה.

ובעמק ברכה הביא את דברי הגרי"ז בשם אביו הגר"ח דאף שחובת התפלה אינה אלא מדרבנן מצות התפלה נוהגת מה"ת, ואף מה"ת תפלה הוי בכלל עבודה, ובשעת התפלה חייבים הכהנים לברך את ישראל.

והנה שיטת הרמב"ן דתפלה אינה מצוה מה"ת משום שפירש את המצוה ועבדתם את ה'א כמצוה כללית שכל עבודת ה' תהיה בכל לב ובכל נפש ואין הכונה דוקא לתפלה, אך מ"מ נראה דודאי שהתפלה מיסודות העיקריים בעבודת ה'.

והדברים מתיישבים על הלב, אך יש בהם חידוש ולכאורה דאם אכן דין דאורייתא היא שאין נשיאת כפיים אלא בעבודה ואין התפלה מצוה דאורייתא אף נשיא"כ אינה נוהגת מה"ת, וע"כ שמה"ת יש נשיאת כפיים אף ללא עבודה אלא שחכמים תיקנו נשיא"כ בברכת העבודה כעין ברכה"נ בכהני המקדש.

ולא אמנע פרפרת נאה שאמר אבי מורי הגאון החסיד זצ"ל בנתינת טעם ותבלין למנה גזה לפי דברי הרמב"ן בענין מקראי קודש דמועדים, וכך כתב הרמב"ן (ויקרא כ"ג ב'):

"וטעם מקראי קדש - שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית האלהים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בכסות נקיה, ולעשות אותו יום משתה".

דרך במועדי ה' נצטוונו להתאסף ולהתקבץ בפרהסיא להתפלל לה' ומשו"כ נהגו לשאת כפיים רק בימי המועד, והדברים ערבים.

ט. עד שבא הגרא"ז מרגליות בשו"ת בית אפרים (או"ח סימן ו') וכתב באופן נחרץ דכיון שכהני זמנינו אינם כהנים מיוחדים אלא עפ"י חזקה בלבד, יש לחשוש לאיסור זר העולה לדוכן שעובר בעשה, ויש לחשוש עוד למש"כ בהפלאה שגם העולה לדוכן עם הכהנים מבטל מצותו להתברך מפי הכהנים, ויש עוד חשש ברכה לבטלה, ומשום כל אלה נהגו שלא לעלות לדוכן בחו"ל.

לקט שו"ת בעניני ברכת כהנים

והגרא"ז בטל כל כך בנימוקיו עד שהפליג לכתוב שצריך ביאור במנהג א"י לעלות לדוכן בכל יום ויום, עי"ש.

אמנם לא הבנתי מה שחשש לאסור שעל ישראל לבטל מצותו להתברך. וכי כשנבטל מצוה זו לחלוטין יתברך טפי, והלא נראה פשוט דאף זר שעולה לדוכן בכלל עם שבשדות הוא, אלא שאינו מתברך ע"י הכהנים המברכים את ישראל לנוכח וא"כ מה חסרון יש בכהני חזקה שעולים לדוכן, ובגוף הענין כבר הארכתי במק"א ואכמ"ל.

הרי לן תשעה טעמים והסברים במנהג חו"ל שאין הכהנים עולים לדוכן אלא בימי החג, אך בכל אלה ליישב מנהג תמוה זה ואף שכבר כתבו הב"י וכל הגדולים בעקבותיו בכל שלא נקראו הכהנים לעלות לדוכן אין כאן ביטול מצות עשה, מ"מ תינח שנמנעו מלקיים שלש מצוות עשה בכל יום ויום, ולזכות בברכת שמים מעל הנאצלת ע"י כהני ה'.

ובפמ"ג (קכ"ח מש"ז ס"ק ל"ז) תמה עוד דהלא בכהן יחיד עולה אף ללא שיקראוהו לעלות וא"כ כשיש רק כהן אחד בביהכ"נ לכאורה יש כאן ביטול מצות עשה ממש, ומה שתירץ הפמ"ג שהציבור מוחל לכהן, חידוש עצום הוא דמהני בזה מחילה, ולכאורה פשוט שמצוה זו אינה מצוה שבין אדם לחבירו אלא מצוה שבין אדם למקום, ולא מהני בזה מחילה.

והיטב אשר כתב בזה בערוך השלחן (שם סעיף ס"ד):

"והנה ודאי אין שום טעם נכון למנהגינו לבטל מצות עשה דברכת כהנים כל השנה כולה וכתבו דמנהג גרוע הוא אבל מה נעשה וכאלו בת קול יצא שלא להניח לנו לישא כפים בכל השנה כולה ומקובלני ששני גדולי הדור בדורות שלפנינו כל אחד במקומו רצה להנהיג נשיאת כפים בכל יום וכשהגבילו יום המוגבל לזה נתבלבל הענין ולא עלה להם ואמרו שרואים כי מן השמים נגזרה כן ומצד הדין י"ל ע"פ מ"ש בסעיף מ"ט ע"פ הזוהר דבעינן שמחה דומיא דאהרן ובניו בשמיני למילואים ולזה נאמר כה תברכו אמנם זה שהיה מנהג מקדם דיו"ט שחל בשבת לא היו נושאים כפיהם כבר נתבטל בימינו כי אין במנהג זה טעם וריח כמו שהאריכו מפרשי הש"ע בזה [ט"ז סקל"ז ומג"א סק"ע] ובעל קרי מותר בנשיאת כפים [ב"י] והמחמיר לטבול תבא עליו ברכה אמנם בא"י ובמצרים ובכל אזיא נושאים הכהנים כפיהם בכל יום".

לקט שו"ת בעניני ברכת כהנים

וסתם ולא פירש מי היו "שני גדולי הדורות שלפנינו" שרצו להנהיג במקומותיהם נשיאת כפיים בלא יום וכיצד "נתבלבל הענין".

והניצ"ב בשו"ת משיב דבר (ח"ב סימן ק"ד) הולך רכיל ומגלה סוד וכך כתב:

"וזכרונני ששמעתי כמדומה מחותני הגאון מהרי"ץ הגאב"ד דוואליזין זצ"ל שפעם א' הסכים רבינו הגר"א ז"ל להנהיג נ"כ בכל יום בבית מדרשו. ועכבוהו מן השמים ונלקח לבית האסורים בעת המחלוקת הנוראה בוילנא ל"ע. ואח"כ חו"ז הגאון אביר הרועים מוהר"ח ז"ל הסכים ביום א' שביום המחרת יצוה לישא כפים. ובאותו לילה נשרף חצי העיר ובה"כ שבעיר וראו והתבוננו שיש בזה איזה דבר סוד בסתרי השפעת הברכה היורד ע"י ב"כ בחו"ל. ואין אתנו יודע עד מה".

הרי לן שאף לאחר מה שאירע למרנא הגר"א עדיין לא נרתע הגר"ח מלחדש נשיא"כ בבית מדרשו, ורק לאחר מה שאירע בוולוז'ין שנשרפה חצי העיר ובית הכנסת, ובתרי זימני הוי חזקה, חזר אף הגר"ח לאחוריו, וראה בזה אות מן השמים שחלילה לשנות מנהג ותיקין זה שנהגו מימות מהר"ם רוטנבורג ומהרי"ל.

ומה נעני אנן אבתרייהו, ולכן אומר אני שדוקא שכל הטעמים שנאמרו בזה אין בהם כדי להרגיע לב הומה, דע"כ דהוי כאילו בת קול יצאה מן השמים, חדלו לכם, ואל לנו להעז ולעלות ההרה כאשר מן השמים הכריזו "אל תגעו בהר ואל תעלו בחומה".

אשריהם קהילות הספרים שמנהג אובתיהם בידיהם לשאת כפיהם בכל מקום שהוא, ועל ידם נתברך אף אנחנו בני אשכנז כעם שבשדותיהם, אבל חלילה לבני קהילות אשכנז לפרוץ גדר ולהסיג גבול שגבלו ראשונים.

כ"ז נראה ברור לענ"ד.

ב

באופן הראוי לברכת כהנים

כבוד האברך המופלא

הרה"ג המצויין ר' משה אלחנן פלמן שליט"א

עיינתי היטב בקונטרס הנפלא שערך מע"כ ובו האריך להוכיח שכאשר הכהנים נושאים כפיהם לברך את העם צריך שיהיה כל ידיהם וזרועותיהם כנגד הכתף ולא כפות הידים בלבד. ויש להפיץ את הדברים ולפרסמם ברבים, כי רבים הכהנים שבטעות נושאים כפים באופן שהמרפק מקופל כלפי מטה ורק כף היד בגובה הכתף כלפי העם, וקרוב לוודאי שבאופן הזה לא יצא ידי חובתו וברכתו לבטלה.

אמנם שיטת הרדב"ז (ח"ו סימן ב' - ב' אלפים קי"ז) שאין נשיאת כפים מעכב כלל ואינה אלא למצוה, אך דעת יחיד היא זו והלכה פשוטה בשו"ע (סעיף י"ד) ובמשנה ברורה (שם סק"נ) ובכל הפוסקים שנשיאת כפים מעכבת.

ודעת האבני נזר (או"ח סוס"י ל"א) משמע דאכן אין קפידא אלא בנשיאת כפים דהיינו כף היד בלבד ולא כל הזרוע, אך דבריו חידוש, ואף זה מפורש בדברי כל הפוסקים שהכוונה לנשיאת כל הזרוע, מן הכתף עד קצה האצבעות כנגד הכתף.

אך מ"מ ראיתי לנכון להעיר דכאשר אמרו שצריך להגביה ידיו כנגד הכתף וכמפורש במשנה (סוטה ל"ח ע"א ותמיד פ"ד מ"ב), אין קפידא בדיוק מדעי שיהיו ידיו כנגד הכתף ממש בקו ישר, ודבר זה אי אפשר ולא ניתנה תורה למלאכי השרת.

דהלא דעת רבים מן הראשונים שיש קפידא שלא יגביה למעלה מן הכתף ולא רק שלא ינמיכם מכנגד הכתף, כך דעת היראים (סימן רס"ט [דפוס ישן ט"ו]) ואור זרוע (ח"ב סימן תי"א), וכן היא בשלשת הסידורים הקדומים, סדר רב עמרם גאון, מחזור ויטרי וסידור רש"י, וכ"ה בספר המנהיג (הלכות תפילה סימן ע"ה), וכ"כ הרדב"ז במצודות דוד (מצוה ע"ח).

ובשו"ע מפורש (שם סעיף ב') שצריך להגביה יד ימין למעלה מיד שמאל, ומקור הלכה זו בדברי הזוה"ק פר' נשא (במדבר קמ"ו ע"א) כמ"ש בבית יוסף בבדק הבית,

לקט שו"ת בעניני ברכת כהנים

וכ"ה עוד בזוה"ק פר' פקודי (שמות רכ"ה ע"א), וכ"ה במהרי"ל בהל' נשיאת כפים, וכ"ה בהגהות מיימוניות (הל' תפילה פי"ד אות ג').

וא"כ הגע בעצמך, מה יעשה אדם ויחיה, וכיצד ינהג הכהן במצוה זו, אם ידיו צריכים להיות כנגד כתפיו כמפורש במשנה, לא למעלה ולא למטה, ויד ימין צריך להיות גבוה מיד שמאל, ע"כ דכנגד הכתף אין הכוונה בדקדוק ובקו ישר לחלוטין, אלא כל דהוי פחות או יותר כנגד הכתף שפיר דמי.

ועוד דהרי כתב המשנה ברורה שזקן ותשוש שקשה לו להגביה את ידיו, יגביהם עכ"פ בשעה שאומרים הפסוקים של ברכת כהנים ויניחם בין ברכה לברכה (סימן קכ"ח ס"ק י"ג משו"ת כתב סופר סימן י"ג), והרי פשוט שזקן וחולה זו שצריך מדי כמה רגעים להניח את ידיו, כי ידיו כבדים, יש חשש גמור שגם כשהוא מברך את העם ישמטו ידיו כלפי מטה קצת, והוי ליה למשנה ברורה להזהיר שעכ"פ יזהר שיהיו ידיו כנגד כתפיו, אלא שאין בזה קפידא בדקדוק יתר.

וכותב אני את הדברים, כי חוששני שרבים המדקדקים ויראי שמים, בראותם את דברי מע"כ הנחרצים יחששו מלעלות לדוכן שמא אין ידיהם פרושות בקו ישר כלפי כתפיהם, וכשלו בביטול מצות עשה וברכה לבטלה ויעדיפו לצאת מבית הכנסת, ואין לחשש זה כל מקום, דכל שפורש ידיו וזרעותיו לפניו וכלפי העם כנגד כתפיו אין כל קפידא ונפ"מ אם זה כמה ס"מ למעלה או למטה.

כל זה ברור ופשוט.

יזכה מע"כ עוד רבות להגדיל תורה ולהאדירה.

באהבה וביקר

אשר וייס

ג

נשיאת כפיים ביו"ט במקומות נופש בחו"ל

כבוד ידי"נ הרה"ג המצויין

ר' אליעזר ולף שליט"א

הרב הראשי קהילה קדושה אמסטרדם

מכתבו הגיעני והנני ממחר להשיב דבר בקצרה מפני נחיצות הענין.

שאל כת"ר בבתי מלון שתחת השגחתו שמתארחים בהם בני ארץ ישראל ביחד עם בני חו"ל כיצד לנהוג לגבי נשיאות כפיים ביו"ט של פסח הבעל"ט. והנני משיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

א

במקום שאין מנהג קבוע

במקומות שאין בהם קהילה יהודית בכל ימות השנה ואין בהם מנהג קבוע, האם לשאת כפיים רק בתפילת המוסף כמו"ש הרמ"א (סימן קכ"ח סעיף מ"ד), או כמנהג אמסטרדם לשאת כפים גם בשחרית, נראה פשוט דיש לנהוג כמנהג רוב הקהילות בחו"ל שאין נושאים כפים רק במוסף של יו"ט, וכדברי הרמ"א באריכות בדרכי משה שם, וכך הוא תורת המנהג בכללותו דלעולם יש לנהוג כמנהג הכללי של רוב העולם.

ב

ביו"ט שחל בשבת

לגבי מה ששאל איך לנהוג ביו"ט שחל בשבת, הנה אף שהיו שנהגו לא לשאת כפים, כבר דחו כל האחרונים מנהג זה וביניהם הט"ז (שם ס"ק ל"ח), האליה רבה, והחיי אדם (כלל ל"ב סי"א) וכמובא במשנה ברורה (סימן קכ"ח ס"ק קס"ה), וגם בערוך השלחן (שם סעיף ס"ד) כתב שאין למנהג זה כל טעם וריח, וכיון שהמנהג הנפוץ הוא שנושאים כפים גם ביו"ט שחל בשבת, כך יעשו גם במקומות הנ"ל.

ג

נשיאות כפים לבני א"י ביו"ט שני של גלויות במוסף

ואם יכולים בני ארץ ישראל לישא כפיהם במנין של בני חו"ל ביו"ט שני של גלויות במוסף.

לקט שו"ת בעניני ברכת כהנים

בשאלה זו דנו הקדמונים כמובא בשע"ת (בסי' תצ"ו סק"ד), שהביא משו"ת גינת ורדים (או"ח כלל א' סי' י"ב-י"ד) שמהר"ם חביב נקט (שם בסי' י"ג) שבן אר"י יכול לישא כפיו במנין יו"ט שני של בני חו"ל במוסף, ואילו מהר"א הלוי בעל הגינת ורדים (בסימנים י"ב וי"ד) כתב שאין לפשוט ספק זה ויש להחמיר ולא לישא כפיו, ועי"ש שנראה שנוטה לסמוך על פשיטותו של מהר"ם חביב אם אין שם כהן אחר בן חו"ל.

ובערוה"ש (סי' תצ"ו אות ה') חשש לדעת המחמירים, וכתב שלא יעלה לדוכן [ולאו דווקא במוסף], ואם הוכרח לעלות, ישא כפיו בלא ברכה. אבל האגרות משה (או"ח ח"ה סי' ל"ז אות ו') כתב דהכל תלוי בציבור, וכיון שלציבור זהו יו"ט, ולגביהם זה זמן הראוי לנשיאת כפים, גם בן ארץ ישראל ישא כפיו, ומסתבר כדבריו. (ומה שכתב מע"כ בשם שבט הלוי לא מצאתי בספרו).

ובאמת יש לדון בזה משני טעמים:

א. כיון שאין נוהגין לישא כפים בחו"ל אלא ביום טוב, יש מקום לתהות האם לבני ארץ ישראל שלגביהם אין זה יו"ט ראוי לשאת כפים ביום זה.

ב. כאשר מדובר ביו"ט שני של אחרון של פסח, כיון שלגבי בני ארץ ישראל אין כאן תפילת מוסף ואין כאן עבודה, שמא אין להם לישא כפיהם.

אך באמת נראה טפי, לגבי שני הספיקות דכיון שמדובר במנין של בני חו"ל ולגביהם היום יום טוב שני של גליות, ובדין הם מתפללים ונושאים כפיהם במוסף, אף בני ארץ ישראל יכולים לישא כפים במנין זה.

ד

במנין של בני א"י

ובכל עיקר השאלה לגבי בני ארץ ישראל הנמצאים בחו"ל והם מתפללים במנין שלהם ואין ביניהם בני חו"ל האם ישאו כפיהם. כבר הבעתי דעתי במק"א דבני ארץ ישראל האשכנזים חלילה להם לישא כפיהם בחו"ל, ואין דעתי נוחה כלל באלה מבני ארץ ישראל הפורצים גדר ונושאים כפיהם במקומות נופש, וטענתם דעצם המנהג לא לשאת כפים בחו"ל קלוש הוא, שהרי אין טעם ופשר למנהג זה. אך לענ"ד אין הדבר כן, דדוקא משום שמנהג זה להמנע מנשיאת כפים בחו"ל אין לו פשר, ולכאורה תימה היא לבטל מצוה דאורייתא של ברכת כהנים ללא טעם ברור, ע"כ צ"ל דיש בזה טעמים

לקט שו"ת בעניני ברכת כהנים

כמוסים בכבשוננו של עולם, כמו שכתב הנצי"ב במשיב דבר (ח"ב סי' ק"ד) שהגר"א והגר"ח מוולאזין ניסו להנהיג נשיאת כפים בחו"ל ועיכבום מן השמים "וראו והתבוננו שיש בזה איזה דבר סוד בסתרי השפעת הברכה היורד ע"י ב"כ בחו"ל. ואין אתנו יודע עד מה". וכבר כתב בערוך השלחן (סי' קכ"ח סעיף ס"ד) דהוי כאילו בת קול יצאה מן השמים והכריזה שאין לשאת כפים בחו"ל, ולא מצינו למי מרבותינו זולת הגאון רבי נתן אדלר שהעידו עליו שהיה נושא כפיו בכל יום (חוט המשולש עמ' כ' בהערה), ומשום כך חלילה לנו לזלזל במנהג הראשונים שלא לשאת כפים בחו"ל.

ואמנם בספר אורחות רבינו הקה"י (ח"א עמוד ק"ל במהדורה החדשה) הביא שבעל קהילות יעקב פסק שישאו כפיהם כמנהג ארץ ישראל, אך לענ"ד אין נכון לעשות כן, וכיון שמדובר בעניין שבנסתר וכמבואר לעיל אין לזלזל בזה כלל וכלל, ואין ראוי לבני ארץ ישראל האשכנזים לשאת כפיהם בחו"ל כלל.

כ"ז נראה ברור להלכה לענ"ד.

ה

דבר נחמד ביישוב מנהג בני חו"ל

ולא אמנע מלכתוב מה ששמעתי מאבי מורי ז"ל דבר נחמד בביאור המנהג לשאת כפיים בחו"ל רק ביו"ט, דהנה רבים תמהו על הטעמים שנאמרו במה שנמנעו מנשיאת כפים וכי יש בטעמים אלה כדי לבטל מצות עשה דאורייתא.

אלא שלדעת הרמב"ן דתפילה דרבנן, מסתבר שגם נשיאות כפיים שבתפילה מדרבנן, כיון שאין נשיאות כפיים בתפילה אלא בברכת העבודה, וכיון שנשיאות כפים דרבנן סמכו על המנהג לבטל מצוה זו.

והנה הרמב"ן (ויקרא כ"ג ב') חידש שבכלל דין "מקראי קודש" דימים טובים, נכלל גם תפילה, וא"כ תפילה ביו"ט הוי מה"ט, וגם נשיאת כפים בתפילת יו"ט הוי דאורייתא, ואין די במנהג לבטל מצוה דאורייתא.

ומשום כך נהגו לעלות לדוכן ולברך את העם רק ביו"ט.

[ובגוף שיטת הרמב"ן עיין מש"כ במנחת אשר דברים (מהדו"ב סימן כ"ב), ואכמ"ל].

לקט שו"ת בעניני ברכת כהנים

והדברים ערבים ונחמדים אף שעל אדני הפלפול מיוסדים.

יזכה כת"ר לנהל נשיאותו ברמה, להגדיל תורה ולהאדירה ולקדש שם שמים.

באהבה יתירה

אשר וייס

במרום ילמדו עליהם ועלינו זכות שתהא למשמרת שלום

במרום ילמדו עליהם ועלינו זכות שתהא למשמרת שלום

"דרש רב עזרא, זמנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזמנין אמר לה משמיה דרבי אסי, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב ישא ה' פניו אליך. אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל, שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה" (ברכות כ' ע"ב).

ומעודי תמהתי למה זוכים אנו לנשיאת פנים דוקא בזכות חומרא זו שמחמירים אנו לברך ברכת המזון על כזית וכביצה, ולמה לא אמרו שמחמירים על עצמם לברך ג' ברכות בברכת המזון, ולקרוא ג' פרשיות בקריאת שמע, ומחמירים על עצמם להתפלל ג' תפילות בכל יום, דכל אלה הוי מדרבנן, וכולם חומרא שתיקנו חכמים מעבר למצות התורה.

ונראה בעומק הדברים.

דהנה מקור המצוה דברכת המזון הוא מה שכתוב (דברים ח' ז' - י'):

"כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר. ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטבה אשר נתן לך".

ולפי פשוטו של מקרא פסוק זה לא מצוה בלבד יש בו אלא אף הבטחה, דהבטיחה תורה דכאשר נבא לארץ ישראל שהבטיח הקב"ה לאבותינו להנחיל לנו נאכל ונשבע מפרי הארץ, ונברך את ה' אלוקינו על הארץ הטובה.

אמנם יש ולא נזכה לראות בהתגשמותה של הבטחה זו, ואף שנזכה לחונן את עפרה של ארץ הקודש לא יהיה בידינו לאכול לשבוע, ולא יהיה בידינו להחיות נפשנו ולהנצל מחרפת רעב, ואף על פי כן נודה לשמו הגדול על רחמיו וחסדיו המרובים עלינו.

במרום ילמדו עליהם ועלינו זכות שתהא למשמרת שלום

והוא שאמר הקב"ה למלאכי השרת, וכי איך לא אשא להם פנים לישראל שאני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת את ה"א, ואף כאשר אין אני עומד בהבטחה זו ואין להם די שובע, מ"מ נושאים הם לי פנים לפנים משורת הדין ומחמירים הם על עצמם לברך על מעט השפע שהשפעתי להם, עד כזית ועד כביצה, אף אני אשא להם פנים ואנהג עמהם במדת הרחמים מדה כנגד מדה, וכשם שהם נושאים לי פנים אף אני אשא להם פנים ברחמים ובחמלה.

ונראה לפי דרכנו בביאור התפילה שאומרים בסוף ברכת המזון "במרום ילמדו עליהם ועלינו זכות שתהא למשמרת שלום". ולא מצינו נוסח דומה בכל סדרי התפלה ולא ראיתי ביאור מספיק בלשון תפילה זו.

ונראה שכל תפילה זו מכוונת כנגד ברכת כהנים, ומישך שייכי לברכת המזון לפי"ד הגמ' הנ"ל בברכות, ומבקשים אנו **במרום ילמדו עליהם ועלינו זכות**, דהיינו מלאכי השרת ופמליא של מעלה ששאלו איך אתה נושא להם פנים לישראל, כולם ילמדנו על אבותינו ועלינו זכות שתהא **למשמרת שלום**, וכולם יודו וישבחו להקב"ה שציווה ישא ה' פניו אליך... **וישם לך שלום**. ונשא ברכה מאת ה' כמ"ש **יברכך ה' וישמרך...** ונמצא חן ושכל טוב עמ"ש **ויחונך**. ולכל זה זוכים אנו בזכות ברכת המזון שמחמירים אנו על עצמנו עד כזית ועד כביצה.

[זמירות לשבת מנחת אשר עמוד צ"ג]

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

